

La centenarul școlii teatrale românești

Invățămintul de teatru și-a sărbătorit — paralel cu învățămintul superior din celelalte domenii ale culturii — jubileul unei cariere centenare. Un popas festiv, îndreptățit nu numai de o prestigioasă și stimulatorie cifră calendaristică, ci, mai cu seamă, de conștiința împlinirii efective a unui mare ideal, urmărit de-a lungul deceniilor cu statornicie, printre vicisitudini de tot soiul, de cele mai proeminente, mai înaintate și mai nobil-avântate capete și energii ale istoriei poporului. Acest ideal, în care se încorporează afirmarea personalității artistice naționale, a însușirilor și originalității ei, a fost mărturisit, cu patosul deschiderilor de drum, de un I. Văcărescu sau Gh. Asachi, încă în serile cruciale, când s-au încercat demonstrativ primii pași și primele rostiri românești pe scenă; și încă de pe atunci el s-a asociat cu perspectiva „veștilor departe duse” — cu ceea ce numim astăzi, cu îndreptățită mândrie, prezență în lume.

Răsfoim pagini și ne plimbăm privirile pe imagini patinate de scurgerea vremii. Recitim sau descoperim din pasionanta istorie a nașterii, maturizării și cristalizării școlii și culturii noastre teatrale, documente, mărturii, cifre statistice, luări de poziție, apeluri, comentarii, memorii... Paginile și imaginile acestea vorbesc toate despre convingerea realistă a ctitorilor și a urmașilor lor, despre strinsa lor legătură cu viața, cu aspirațiile, cu psihologia poporului, despre permanent strinsa relație a literaturii dramatice cu scena și a scenei cu școala — cu profesiunea — artei scenice, despre străduința neîncetată a marilor inițiatori și animatori ai școlii și culturii noastre teatrale de a impune arta actorului printre valorile de prestigiu ale vieții spirituale obștești, de a ridica demnitatea cetățenească a slujitorilor scenei la nivelul funcției și nobilei lor misiuni activ-cetățenești, de a îmbogăți neîntrerupt, în acest scop, fața și acțiunea artistică — și socială — a actorului, cu valori profesionale, culturale și etice tot mai înalte, tot mai aproape de desăvârșire însușite.

PJA 1618 | 81

Pe această linie s-a așezat, adăncindu-se și lărgindu-se neîncetat, tradiția pedagogică în școlile noastre „de declamație și mimică”. De la lecțiile practice de hironomie ale lui Costache Aristia — fugosul învățăcel al marelui Talma — și de la lecțiile de literatură și de „pregătire cu teoria” ale lui Ion Eliade (în școala Societății Filarmonica) și ale lui Gh. Asachi (în Conservatorul Filarmonic-Dramatic), la proiectele și programele mereu mai sistematizate, mai complex orientate, ale profesorilor de conservator de mai tirziu — pînă la Institutul nostru de astăzi, de alcătuire superioară, universitară, se întinde un lung și adevărat glorios drum. Numele purtătorilor de ștafetă — prestigioase, deopotrivă, în istoria actului propriu-zis, ca și a pedagogiei noastre teatrale — sînt actual și activ implicate în sistemul, în programa analitică și în rezultatele de azi ale învățămîntului nostru — ale școlii noastre teatrale: Costache Caragiale, Matei Millo, Mihai Galino, Ștefan Vellescu, Aristizza Romanescu, Constantin Nottara, Petre Licu, State Dragomir, Ion Livescu, Aglae Pruteanu, Mihai Codreanu, Ion Manolescu, Nicolae Soreanu, Lucia Sturdza Bulandra, Maria Filotti, Gina Sandri, V. I. Popa, G. Timică, N. Bălățeanu, George Vraca, Jules Cazaban... (Nu am pomenit desigur, aici, toate înelele marelui lanț de „meșteri” și de meșteri ai meșterilor...)

Alături de ei se alină și șirul de sprijinitori și îndrumători de talia unor V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, C. A. Rosetti, Ion Ghica, Al. Odobescu, Al. Davila, Camil Petrescu, Ion Marin Sadoveanu, Tudor Vianu... Inițiativa și contribuția acestora la dezvoltarea culturală a tribunei și artei teatrale în țara noastră au fost totdeauna legate de necesitatea unei multilaterale valoroase și culte școli teatrale...

Dintre toți aceștia, întirziem însă acum, cu deosebire, asupra momentului Matei Millo. Și pentru că ne aflăm în fața unei fericite coincidențe: sărbătorirea celor o sută de ani de învățămînt teatral românesc are loc în zilele în care se împlinesc 150 de ani de la nașterea marelui comedian, a primului dintre „artiștii noștri dramatici distinși”, căruia i s-a „confidat”, potrivit regulamentului pentru Conservatorul de Muzică și Declamație, aprobat de Alexandru Ioan I, sarcina de a conduce „lecțiunile de declamație și mimică”. Și pentru că, atît cît ni s-au păstrat, cu scrisul lui ușor tremurat și fugar, „lecțiunile” profesorului Matei Millo ni se înfățișează, în esența lor, neșterse de valoare actuală — ele arîndu-se cu precădere în jurul unor pivoți care fac și astăzi obiectul atenției principale în învățămînt: vocațiunea și talentul, stăpînirea și exercițiul sirguincios pentru desăvîrșirea profesională și culturală a viitorului actor și a actorului profesionist. Pentru că de școala lui, din Conservator, ca și din exemplul lui scenic, se leagă, pe una din ramurile ei de bază — comedia — originalitatea, substanța populară, națională, realitățile teatrului nostru.

Documentele de ultimă oră, dar nu și cele de pe urmă, sînt documentele prestigiului și prețurii de care se bucură în lume pedagogia noastră teatrală, rezultatele ei. Ele mărturisesc stadiul înalt pe care, în condițiile revoluției culturale de după Eliberare și ale conducerii de către partid, l-a putut atinge, astăzi, școala de teatru, care încă din frivolele și stingacele ei începuturi a dat lumii o Eufrosina Popescu-Marcolini, apoi o Agatha Birsescu, o Maria Ventura, un De Max...

„Vestile departe duse”, anunțate pe „curînd” de bătrînul poet, cu prilejul celui dintîi spectacol românesc, pe scena rudimentară a Domniței Ralu de la Cișmeaua roșie, au devenit, în zilele de construire a unei noi vieți și a unei noi conștiințe în istoria poporului nostru, o realitate familiară și continuă a mișcării noastre teatrale.

În lumina acestei prezențe viu și larg prețuite, și cu gîndul la creșterea neînteruptă, mai departe, a prestigiului teatrului și școlii noastre naționale de teatru, am răsfoit paginile și ne-am plimbat privirile pe documentele și imaginile trecutului, în aceste zile de prăznuire a primului centenar de învățămînt.